

VRBNO U MĚLNÍKA – HISTORIE A VYBRANÉ PAMÁTKY

Současné *Vrbno u Mělníka*, jehož území bylo opakovaně osídleno od poloviny 5. tisíciletí př.n.l., vzniklo patrně v 11. století. První písemná zmínka pochází z roku 1241. Ves byla rozdělena mezi majitele mělnického panství a rod Beneše z Vrba, později mezi Řád Křižovníků s červenou hvězdou a mělnické panství. *Vrbno*, *Zelčín* a *Oupor* vytvořily v polovině 19. století společnou obec, jejíž kulturní život se rozvíjel v rámci Rolnické besedy a vrbenské školy. Nejvýraznější osobností *Vrbna u Mělníka* byl jednatel Rolnické besedy a řídící učitel František Opa (1849-1914). V roce 1960 byla většina vrbenské obce sloučena s *Hořínem* a *Brozánkami*. Jádro *Vrbna u Mělníka* si zachovalo svůj starobylý ráz, a proto bylo v červnu 2004 prohlášeno za vesnickou památkovou zónu. Ves byla ohrožována povodněmi, z nichž povodeň z roku 2002 v obci zanechala 30 zbořených domů. Byly zde natáčeny i filmy a seriály, např. Cirkus Humberto, Dobrodružství kriminalistiky, Komisař Maigret, Bídníci aj.

Areál kostela Povýšení svatého Kříže

Dominantou vsi je od 12. století původně tribunový *kostel Povýšení svatého Kříže*. K románské lodi bylo ve 14. století přistavěno pětiboké kněžiště sklenuté dvěma poli křížové a paprscité klénby. Původní románský portál v jižní stěně lodi nahradilo gotické profilované ostění, odkryté znovu v minulém roce. Nad jižní vchod do kostela byl zasazen znak s figurou husy, který náležel místnímu vladyckému rodu. V první polovině 16. století byl kostel rozšířen o pozdně gotickou zvonici s pokladnicí, která slouží coby sakristie. Tím získal podobu posledního útočiště obyvatel v případě nepřátelského útoku. Renesanční stavební činnost v okolí kostela dosvědčují zbytky sgrafit zazděných v barokní ohradní zdi hřbitova. Z doby baroka pocházejí kostelní předsíň a kruchta (1790). Původní gotické malby byly nyní skryty pod pozdějšími barokními a historizujícími přemalbami, z nichž poslední byla provedena v roce 1903. Kostel prochází rekonstrukcí svých exteriérů i interiérů.

Kostel je od svého založení obklopen hřbitovem, jehož dominantou je nyní hrobka Plačků se sochou anděla smrti. Hřbitov, jenž byl rozsáhlejší než dnes, zahrnoval také hrob s depotem přemyslovských denárů. Součástí ohradní zdi jsou dvě kaple. Osmiboká barokní *kaple sv. Barbory*, pozdější márnice, byla opatřena barokními nástěnnými malbami s motivy Narození, Života, Smrti a Posledního soudu. Jednoduchá *výklenková kaple* z roku 1828 byla ozdobena sochou sv. Jana Nepomuckého.

Památky kulturního života

Dnešní objekt *vrbenské fary* je dílem přestavby z roku 1862, kdy starší budovu poničil požár. Ještě nedávno byly farní interiéry vyzdobeny cennou nástěnnou malbou, nyní přebílenou.

V roce 1884 byla založena *Rolnická beseda*, pořádající ochotnická představení, výstavy, taneční zábavy a přednášky. Beseda působila také při tanečním sále hostince čp. 27. Působivý prostor si i přes svou zchátralost stále udržuje atmosféru zašlých časů... Pozoruhodná je i budova čp. 7 s klasicistní síní sklenutou na střední sloupek.

Stará škola čp. 5 stála naproti kapli svaté Barbory. Jelikož byla postavena z nekvalitních vepřovic, nevydržela nápor vltavských vod v roce 2002. Její kapacita nedostačovala již v 3. čtvrtině 19. století. V roce 1880 byla postavena nová *školní budova* čp. 60 s eklektickou fasádou a nápisem „Pojď sem, synu, uč se moudrým býti“. Uvnitř budovy jsou nejen třídy, tělocvična a kabinety, ale i rozměrné nástěnné malby: Mapa okresu Mělník, Katastrální mapa obce Vrba, Diagram stavu vody dle karlínského vodočetu v letech 1867 – 1909, Království České a Národopisná mapa říše Rakousko-Uherské. Autorem maleb z let 1892 až 1901 je vrbenský řídící učitel František Opa. Škola byla zrušena v 60. letech 20. století.

Drobná památeční a duchovní architektura

Uprostřed návsi je barokní výklenková *kaple Nejsvětějších pěti ran Kristových*, kterou postavili vrbenští poddaní a farář. Výklenek se soupisem stavitelů kapličky byl později překryt svatým obrazem. Nad výklenkem je nápis: „Pozdraw pet Ran Spasjtele kterema wswem Slawnem Tele. 1705“ Tento nápis pravděpodobně nespatříte, neboť kaple prochází rekonstrukcí.

Při cestě k Hořínu stojí na levé straně *památník obětem Světové války* z roku 1919 se jmény 11 padlých občanů Vrba a Zelčina. Na nedalekém novém vrbenském hřbitově je *Jubilejní kříž* vysvěcený v roce 1900. Za povšimnutí stojí *hrobky* sedláckých rodů a žulový pomník věnovaný Františku Opovi (+ 1914) vděčnými občany v roce 1939.

Jiří Čepelák

Dny evropského dědictví ve Vrbně u Mělníka

(18.9.-19.9.2004; 09:00-17:00)

Lokální garant: Regionální muzeum Mělník
Spolupořadatel: Sdružení pro obnovu Vrba a Zelčina,
o.s.

